

Jayla Tammiharju

**ALUEKEHITTÄMISTÄ
INNOVAATIOTOIMINNALLA**
CASE: Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Maaliskuu 2023

TIIVISTELMÄ

Jayla Tammiharju: Aluekehittämistä innovaatiotoiminnalla – Case: Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Hallintotieteiden tutkinto-ohjelma
Maaliskuu 2023

Aluekehittäminen on yhteistyötä. Aluekehittämisen historiallisen muutoksen seurauksena aluekehittämistä toteutetaan nykyään yhä enemmän eri sektoreiden ja toimijoiden yhteistoiminnalla. Valtion sekä yliopistokaupunkien ja yliopistokeskuskaukunkien väleille solmitut Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset vuosille 2021–2027 tähtäävät innovatiivisten ratkaisujen luomiseen monen eri toimijan yhteistyöllä. Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset tuovat yhteen julkisen sektorin toimijoiden lisäksi esimerkiksi yliopistoja. Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset -toimintamallin keskiössä on tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten innovaatioekosysteemien nähdään sopivan aluekehittämisen välineeksi siltä osin kun tarkastelussa on Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset -toimintamalli. Sopivuuden kriteerit on tässä tutkimuksessa johdettu suomalaisesta alueiden kehittämistä koskevasta lainsäädännöstä. Tutkimus on tapaustutkimus. Tapaustutkimuksen tapauksena ovat Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset, jotka heijastavat ilmiötä innovaatioekosysteemiperusteista kehittämisestä. Tapaustutkimus on toteutettu monitriangulaatiolla. Aineisto koostui virallisista asiakirjoista sekä haastatteluista. Sisällönanalyysi toteutettiin virallisille asiakirjoille teorialähtöisesti ja haastatteluille aineistolähtöisesti.

Tuloksista huomataan, että Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset -toimintamalli täyttää monilta osin lainsäädännöstä johdettuja aluekehittämisen ydintavoitteita. Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksissa esiintyy useita toimenpidekokonaisuuksia, jotka tukevat aluekehittämislaisissa esiintyviä tavoitteita. Annetun aineiston valossa todetaan, että toimintamallin voitaisiin nähdä sopivan yhä paremmin alueiden kehittämisen välineeksi, mikäli Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset huomioisi lainsäädännöstä johdetun sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden kokonaisuuden vahvemmin. Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden kokonaisuuteen kuuluu osallisuuden, työllisyyden, kotouttamisen ja kulttuurin edistäminen. Lisäksi toimintamallin voidaan todeta luovan edellytyksiä taloudellisen kestävyuden tavoittelulle. Jatkotutkimusehdotus on tarkastella toimintamallia sopimuskauden päätyttyä. Jatkotutkimus voisi täten keskittyä tarkastelemaan Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksissa esiintyviä toimenpidekokonaisuuksien tavoitteita suhteessa niiden aikaansaamiin tuloksiin.

Avainsanat: Aluekehitys, ekosysteemi, kumppanuus, innovaatio

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

<u>1 JOHDANTO</u>	1
1.1 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTANA ALUEKEHITTÄMISEN JA INNOVAATIOIDEN KUMPPANUUS	1
1.2 TUTKIMUSKOHTTEEN MERKITTÄVYYS	2
1.3 TUTKIMUKSEN RAJAUS, TEHTÄVÄ JA TAVOITE	2
<u>2 ALUEKEHITTÄMISESTÄ INNOVAATIOTOIMINTAAN</u>	4
2.1 ALUEKEHITTÄMINEN LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ	4
2.2 ALUEKEHITTÄMINEN TOIMINTANA	5
2.3 KILPAILUKYVYSTÄ INNOVAATIOITA VAI INNOVAATIOILLA KILPAILUKYKYÄ?	5
2.4 INNOVAATIOIDEN SYNTYPROSESSI	6
2.5 EKOSYSTEEMI TOIMINTAMALLINA	7
2.6 TEOREETTISEN VIITEKEHYKSEN YHTEENVETO	8
<u>3 TUTKIMUSMENETELMÄT</u>	9
3.1 TUTKIMUSTAPAUKSEN ESITTELY: INNOVAATIOTOIMINNAN EKOSYSTEEMISOPIMUKSET	9
3.2 TRIANGULAATIO	9
3.3 LAADULLINEN AINEISTONKERUU INDUKTIIVISESTI TAPAUSTUTKIMUKSESSA	10
3.4 TEORIAOHJAAVA JA INDUKTIIVINEN SISÄLLÖNANALYYSI	12
<u>4 TUTKIMUSTULOKSET</u>	15
4.1 MONITOIMIJUUTTA RAHOITUKSELLA, SEKTOREILLA JA TASOILLA	15
4.2 KESTÄVYYS LÄPILEIKKAAVANA TOIMINTAPERIAATTEENA	17
4.2.1 EKOLOGINEN KESTÄVYYS	17
4.2.2 SOSIAALINEN JA KULTTUURINEN KESTÄVYYS	18
4.3 HAJAUTUSTA JA KESKITYSTÄ	19
4.4 TALOUDELLINEN KESTÄVYYS TOIMINNAN OLEMASSAOLON PERUSTEENA	20
<u>5 PÄÄTELMÄT</u>	24
LÄHTEET:	26
<u>LIITE: HAASTATTELURUNKO</u>	30

KUVALUETTELO

KUVA 1 YLÄLUOKKIEN MÄÄRITYMINEN ALUEKEHITTÄMISLAIN 2§ SISÄLTÖJEN PERUSTEELLA	13
KUVA 2 MONITOIMIJUUTTA KUVAAVA HAMMASRATASMAALI	16
KUVA 3 KESTÄVYYDEN OSA-ALUEET	17
KUVA 4 INNOVAATIOTOIMINNAN EKOSYSTEEMISOPIMUSTEN KUMPPANIKAUPUNGIT	19
KUVA 5 YLÄLUOKKIEN JA ALALUOKKIEN JÄSENNYS	20

1 JOHDANTO

Alueellisen kehittämisen tulisi yhä enemmän perustua innovaatiojärjestelmien ymmärtämiseen, näin Stähle, Sotarauta Markkula ja Kuisma (2003, 51) totesivat Eduskunnan julkaisussa kaksi vuosikymmentä sitten. Tätä ennen, eli 1900-luvun lopussa, aluekehittämistä toteutettiin esimerkiksi klustereiden sekä klustereiden rinnalle nousseiden innovaatiojärjestelmien ohjaamana (Sotarauta 2018, 8–9). Klusterit ovat Sitran (2009) mukaan yritysryppäitä, joissa yritykset kilpailevat keskenään.

Tutkimus- ja kehittämistoimintaa painotettiin aluekehittämisessä jo 2000-luvun alussa. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan tärkeyttä kuvaa se, että sen panostuksen väheneminen nähtiin Suomen todelliseksi uhkakuvaksi kansainvälisen kilpailun kiristyessä (Stähle ym. 2003, 41). Nykyään tutkimus- ja kehittämistoiminnan sijaan puhutaan TKI-toiminnasta, jolla tarkoitetaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. TKI-toiminnan tärkeyttä korostetaan nykypäivän kehittämisessä (ks. Työ- ja elinkeinoministeriö 2020). Todettakoon kuitenkin, että aluekehittämisen muutoksessa on kyseessä suurempi toimintakonvention murros kuin TKI-termin evoluutio. Voisi sanoa, että näiden kahden kuluneen vuosikymmenen aikana aluekehittämisestä on tullut myös käytännön toiminnassa innovaatiojärjestelmien ymmärrykseen perustuvaa kunnianhimoista ratkaisuiden etsimistä – tai ainakin sellaisena se esitetään.

Tämä tutkimus tarkastelee kansallista ja monitasoista Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimus -toimintamallia¹ aluekehittämisen välineenä. Toimintamallin sisältöjä peilataan aluekehittämislaisissa esitettyihin aluekehittämisen tavoitteisiin ja tehtäviin. Tutkimuksessa tarkastellaan toimintamallia keskittyen siihen, miten Innovaatiotoiminnan ekosysteemit nähdään sopivan aluekehittämisen välineeksi.

1.1 Tutkimuksen lähtökohtana aluekehittämisen ja innovaatioiden kumppanuus

Tässä tutkimuksessa ei eroteta innovaatiotoimintaa ja aluekehittämistä kahdeksi toisistaan riippumattomiksi ja erilisiksi toiminnoksi, vaan innovaatiotoiminta nähdään tekoina ja toimina alueiden kehittämiseksi. Tutkimuksessa tarkastellaan Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimus -

---

¹ Tutkimuksessa käytetään termiä *toimintamalli*, joilla viitataan yksinomaan valtion ja kaupunkien välille solmittuihin Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksiin vuosille 2021–2027. Termi on työ- ja elinkeinoministeriön tiedotteessa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020) käyttämä yleisilmaus Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksista vuosille 2021–2027. Kun tutkimuksessa käytetään sanaa *innovaatioekosysteemi*, viitataan innovaatioekosysteemiin ilmionä ja rakenteena, ei ainoastaan valtion ja kaupunkien välisiin Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksiin.

toimintamallia keskittymällä sen valmisteluaineistoihin ja haastatteluin kerättyyn kokemustietoon siitä, miten sopimukset pyrkivät täyttämään aluekehittämisen tavoitteet ja ydintehtävät. Lopuksi toimintamallia arvioidaan ja nostetaan sille tutkimukseen pohjaten kehitysehdotuksia.

1.2 Tutkimuskohteen merkittävyys

Aluekehittäminen on tutkimuskohtena mielenkiintoinen monesta näkökulmasta. Ensimmäkin aluekehittäminen muodostuu monitasoisesti: se on ylikansallisesti Euroopan unionin, kansallisesti valtion, alueellisesti aluekehitysviranomaisen ja paikallisesti kuntien intressien yhteensovittamista. Mielenkiintoisuutta lisää se, etteivät aluekehittämisen mahdollisuudet jää infrarakentamisen ja kaupunkisuunnittelun tasolle, vaan aluekehittämisellä pyritään löytämään ja muodostamaan ratkaisuja maailmanlaajuisiin maapallon tulevaisuutta uhkaaviin ongelmiin, kuten ilmastonmuutokseen (ks. Alhgren ym. 2017, 51). Tämä tutkimus voidaan sijoittaa osaksi hallintotieteellistä tieteenalaa sen tavoitteena tutkia monimutkaisia kehittämisprosesseja sekä julkisen ja yksityisen sektorin hämärtyviä rajoja (Lehto & Karppi 2019, 1, 5).

1.3 Tutkimuksen rajaus, tehtävä ja tavoite

Tutkimus käsittelee aluekehittämistä tarkastelemalla ekosysteemiajatteluun perustuvaa toimintamallia. Ekosysteemillä tarkoitetaan rakennetta sekä vuorovaikutusprosessia, jonka kautta tosiaan täydentävät toimijat luovat yhdessä arvoa (Valkokari ym. 2020, 4). Ekosysteemit voidaan jakaa Timo Hämäläisen mukaan päätyyppeihin, joista yksi on innovaatioekosysteemi, joka perustuu uusien ideoiden ja keksintöjen luomiselle (Nissinen 2017). Tämä tutkimus keskittyy tarkastelemaan nimenomaisesti innovaatioekosysteemiä aluekehittämisessä ottamalla tapaukseksi valtion sekä yliopisto- ja yliopistokeskuskaupunkien väleille solmitut Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset vuosille 2021–2027. Tutkimuksesta on rajattu pois kaikki muut lukuisat politiikkatoimenpiteet alueiden kehittämiseksi sekä muut ekosysteemimalliin perustuvat kehittämisohjelmat Suomesta ja muualta maailmasta.

Tutkimuksen tarkoituksella kuvataan Tuomen ja Sarajärven (2009, 156) mukaan ilmiöön tai tutkimusalueeseen liittyviä tekijöitä. Tämän tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa innovaatioekosysteemiperustaisen kehittämisen soveltuvuutta alueiden kehittämiseen. Soveltuvuutta kartoitetaan peilaamalla Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimus -toimintamallia aluekehittämistavoitteisiin ja -tehtäviin, jotka on esitelty lainsäädännössä. On painotettava, että

tutkimuksen ei ole tarkoitus vastata kysymykseen, onko Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset -toimintamalli innovaatioekosysteemiajatteluun tai innovaatiojärjestelmään perustuva.

Alueiden kehittämisen lainsäädäntö on uudistettu ja tullut voimaan vuonna 2021. Nykyinen alueiden kehittämisen lainsäädäntö sisältää esimerkiksi säännökset alueiden kehittämisen tavoitteista. (Reivonen-Kavenius i.a). Tässä tutkimuksessa, jossa tarkastellaan innovaatioekosysteemejä aluekehittämisen välineenä, alueiden kehittämisen tavoitteet sanelee uudistunut lainsäädäntö. Lainsäädäntö otetaan tартtumapinnaksi arvioitaessa sitä, miten Innovaatiotoiminnan ekosysteemit soveltuvat alueiden kehittämiseen.

Aluekehittämisen tavoitteet eli se, mikä on aluekehittämisen tarkoitus ja mihin sillä tähdätään, voitaisiin noukkia lainsäädännön sijaan esimerkiksi tutkimuksesta. Kuitenkin, mikäli tutkimuksessa tarkasteltavat aluekehittämisen tavoitteet kerättäisiin esimerkiksi kansainvälisestä tutkimuksesta määrittämällä maailmanlaajuisesti tunnistettuja eri valtiojärjestelmiin sidottuja aluekehittämiskärkiä, tutkimuksen tarkastelunäkökulma karkaisi pois sen tehtävästä. Toisaalta on otettava huomioon, ettei lainsäädännön ottaminen tартtumapinnaksi ole kaukaa haettua, sillä Suomessa aluekehittämistä koskeva lainsäädäntö ei taistele suomalaista aluekehittämistä käsittelevää tutkimusta vastaan. Päinvastoin suomalaisessa aluekehityksen tutkimuksessa aluekehittämisen tavoitteena nähdään pitkälti samoja suuntaviivoja kuin nykyisessä lainsäädännössä.

Tutkimuksen tavoite Tuomen ja Sarajärven (2009, 157) mukaan ilmaisee hyödynnettävyyden näkökulman. Tämän tutkimuksen tavoite ei ole luoda yleistettäviä tutkimustuloksia tai arvioida, miten Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset onnistuvat tavoitteissaan luoda innovaatioita. Nämä tavoitteet vaatisivat huomattavasti mittavampaa tarkastelua, ellei suorastaan ylluonnollisia kykyjä ennustaa tulevaisuutta. Tämän Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksia tarkastelevan tutkimuksen tavoite on tarkastella, miten innovaatioekosysteemien katsotaan saavan aikaan vaikuttavampaa aluekehittämistä.

Tämä tutkimus pyrkii vastaamaan tutkimuskysymykseen ”Miten Innovaatiotoiminnan ekosysteemit soveltuvat aluekehittämisen välineeksi, kun niitä peilataan Suomen lainsäädännössä esitettyihin aluekehittämistavoitteisiin?”

2 ALUEKEHITTÄMISESTÄ INNOVAATIOTOIMINTAAN

Teoreettisessa viitekehyksessä esitellään tutkimuksen kannalta keskeisimmät käsitteet sekä merkittävimmäksi ja olennaisimmaksi koettu aikaisempi tutkimustieto sekä teorit. Teoreettisen viitekehysten tehtävä on jäsentää tutkimukselle paikka tieteen kentällä, eikä siinä voida onnistua ilman kokonaiskäsitystä pohjateorioista. Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan tutkimustiedon valossa, mitä aluekehittäminen on ja mitä sillä on tarkoituksena saada aikaan. Tämän jälkeen pureudutaan innovaatioihin ja käydään läpi, miksi aluekehittämisen yhteydessä keskustellaan innovaatioiden luomisesta.

Tutkiessa aluekehittämistä kansainvälisen tutkimus- ja kirjallisuuslähteiden avulla huomaa väistämättäkin, kuinka jokaiseen väitteeseen on pyrittävä suhtautumaan kriittisesti. Erilaiset valtio- ja hallintojärjestelmät vaikuttavat laajalti siihen, minkälaiset aluekehittämisen välineet kunkin tutkijan tutkimuskohteena olevan alueen kehitystyökalupakista löytyy. Yksittäisissä tutkimusartikkeleissa tällaisia piirteitä ei välttämättä avata. Tällaisiin ominaisuuksiin on suhtauduttu tutkimusta laadittaessa kriittisesti.

2.1 Aluekehittäminen lainsäädännössä

Suomen aluekehittämistä koskevan lainsäädännön mukaan vastuu alueiden kehittämisestä kuuluu valtiolle ja kunnille. Alueen kehittämisen suunnittelusta vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Aluekehittämisvirainomainen on puolestaan maakunnan liitto, joka vastaa kunnan alueen kehittämiseen liittyvien tehtävien hoitamisesta. Hallituskaudella toteutettavista alueiden kehittämisen painopisteistä päättää valtioneuvosto. (Aluekehittämislaki 2§.)

Aluekehittämisen konkreettisia tavoitteita selittää aluekehittämislaki. Alueiden kehittämisen tavoitteena on esimerkiksi vahvistaa kasvua tukevaa elinkeino- ja innovaatorakennetta sekä tukea asukkaiden työllisyyttä ja osaamista. Lisäksi tavoitteina on parantaa elinympäristön laatua, lisätä hyvinvointia ja hillitä ilmastonmuutosta. Lakiin on kirjattu myös tehtävä alueiden välisten ja sisäisten kehityserojen tasaamisesta sekä alueiden omien vahvuuksien parantamisesta. (Aluekehittämislaki 2§.)

2.2 Aluekehittäminen toimintana

Aluekehittämisen määritelmän kuvaaminen voidaan aloittaa erottamalla kehittäminen muutoksesta. Oxfordin sanakirjan (Oxford Learner's dictionaries 2022, käännetty) mukaan kehittäminen on kasvua, vahvistumista ja etenemistä. Tätä määritelmää puoltaa Sotaraudan (2018, 2) kuvaus alueen muutoksesta, jolla tarkoitetaan ainoastaan ajanhetkeestä toiseen siirtymistä pystymättä arvioimaan sitä, millainen muutos on ollut. Sotarauda (2018, 2) kuvaa kehityksen olevan *'hyväksi' tulkittu julkinen intressi*.

Aluekehittämistä toimintana voidaan kuvata toimijoiden puuttumiseksi kehitykseen omista arvolähtökohdistaan (Sotarauda, Kosonen & Viljamaa 2007, 20). Aluekehittämisen rinnalla voidaan esittää myös termi *aluepolitiikka*. Aluepolitiikan voidaan sanoa tarkoittavan alueellisia kehittyneisyseroja tasoittavaa politiikkaa (Sotarauda 2018, 3). Mäkinen (1995, 14) kuitenkin määrittelee aluepolitiikkaa käsittelevässä tutkimuksessa aluepolitiikan tehtäväksi kehittyneisyserojen tasoittamisen lisäksi alueellisen kilpailukyvn lisäämisen.

2.3 Kilpailukyvyistä innovaatioita vai innovaatioilla kilpailukykyä?

Kuten monen muun käsitteen, myös alueellisen kilpailukyvn käsitteen määritelmä on kiistanalainen (ks. esim. Huovari, Kangasharju & Alanen 2001, 3–5). Voidaan todeta, ettei universaalia ja absoluuttista määritelmää sille, mitä alueellinen kilpailukyky tarkoittaa ole olemassa. Tässä tutkimuksessa oletetaan alueellisen kilpailukyvn tarkoittavan *jotakin*, onhan se Mäkisen (1995, 14) mukaan yksi aluepolitiikan tehtävistä.

Ennen alueellisen kilpailukyvn käsitteen määrittelemistä, avataan alueellisen kilpailun luonne. Alueelliselle kilpailulle on ominaista, että kilpailuun osallistuvien tehtävä on alueen kehittäminen, osa kilpailijoista osallistuu kilpailuun välillisesti, eikä alueellisessa kilpailussa ole aina selkeitä voittajia ja häviäjiä. Alueellisen kilpailun tavoitteena on houkutella alueelleen investointeja, asukkaita ja yrityksiä. (Linnanmaa 1999, 19–20.)

Tässä tutkimuksessa alueellisen kilpailukyvn määritelmää ei ole tarkoitus erottaa taloustieteessä käytettävästä kilpailukyky-termistä. Sen sijaan, ne voidaan nähdä myös toisiinsa kietoutuneiksi kumppanuuskäsitteiksi. Esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön (2016, 9) julkaisun mukaan alueellinen kilpailukyky on riippuvainen yritysten menestyksestä kansainvälisillä markkinoilla.

Kilpailukyvyyn määritelmä voidaan avata Porterin (2006, 37) määritelmän avulla. Porterin (2006, 37) mukaan kansakuntien kilpailukyvyssä kyse on ennen kaikkea resurssien tuottavuudesta. Resurssien tuottavuus puolestaan johtaa Stenborgin ja kumppaneiden (2020) mukaan viennin menestykseen. Kilpailuedun perustyyppinä on Porterin (2006, 74) mukaan kaksi, joita ovat alhaiset kustannukset sekä tuotteen laadun ylivertaisuutta korostava differointi. Kilpailussa menestyä, kun hallitsee pysyvän kilpailuedun (Porter 2006, 74). Kilpailuetu luodaan Porterin (2006, 83) mukaan innovoimalla.

2.4 Innovaatioiden syntyprosessi

Innovaatiolla tarkoitetaan ideaa tai keksintöä, joka osataan muuttaa käytäntöön ja kaupallistaa. Innovaatio voidaan erottaa keksinnöstä, sillä innovaatiolle tyypillistä on prosessin jatkuvuus. (Fagerberg 2003, 4–5.) Innovoinnilla tarkoitetaan täten sitä toiminnan prosessia, jossa innovaatio luodaan. Innovoinnin synonyymillä, eli innovaatiotoiminnalla, tarkoitetaan Tilastokeskuksen (i.a a) mukaan kaikkia niitä *yrityksen* toimia, joita tehdään innovaatioiden saavuttamiseksi. Kuitenkin innovaatiotoiminta nähdään tässä tutkimuksessa yrityksen toimia laajemmaksi kokonaisuudeksi. Näin ollen innovointia voidaan lähestyä avoimen innovaation käsitteellä, joka tarkoittaa verkostomaista innovaatiotoimintaa, jossa tieto ja oivallukset vaihtuvat eri toimijoiden kesken (Mutanen & Parjanen 2008, 17).

Sitä, miten innovaatioita todellisuudessa luodaan, ei voida mallintaa yksikertaisesti. Stähle ja kumppanit (2003, 51) toteavatkin, ettei innovaatio ole tekninen prosessi. Tiettyjä edellytyksiä, ominaispiirteitä tai yksityiskohtia liittyen innovaatioiden luomisprosessiin voidaan kuitenkin kuvata. Ensinnäkin käytännönläheisen innovaatiotoiminnan polttoaineeksi nähdään sopiva etäisyys ja sopiva erilaisuus (Harmaakorpi ym. 2012, 13). Toiseksi innovaatioiden tulosten kuvaillaan olevan vaikeasti ennakoitavissa (Takalo & Toivanen 2019, 2). Kolmanneksi innovaatioiden nähdään syntyvän laajapohjaisen yhteistoiminnan tuloksena (Stähle ja kumppanit 2003, 122).

Innovaatioiden luomiselle nähdään usein edellytykseksi tutkimustoiminta. Aghion ja Howitt (2009, 88) toteavat, että luodakseen innovaatioita täytyy tehdä tutkimusta. Vaikka usein puhutaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhteydessä innovaatiotoiminnasta, ei tutkimustoiminta kuitenkaan korreloi innovaatiotoiminnan kanssa. Innovaatiotoiminta nähdään nimittäin tutkimus- ja kehittämistoimintaa huomattavasti laajemmaksi tekijäksi (Tilastokeskus i.a b).

Yhteenvedon voidaan todeta, että kilpailukykyyn edistämiseksi tarvitaan tuottavuutta ja tuottavuuden rakentamiseksi tarvitaan innovaatioita. Innovaatioiden luomiseksi tarvitaan innovointia. Innovaatiotoiminnan alustoja ovat erilaiset ominaispiirteiltään moninaiset, resurssipohjaltaan alueelliset ja tulevaisuussuuntautuneet alustat, joita kaivataan radikaaleihin innovaatioihin tähdittäessä (Harmaakorpi ym. 2012, 22, 40).

2.5 Ekosysteemi toimintamallina

Kolehmainen (2016, 29) toteaa kirjoittaessaan ekosysteemin käsitteestä, että kaavamaisesti ja hallintolähtöisesti sovellettu alueellisen innovaatiojärjestelmän käsite ei vastaa tämän ajan kehittämispoliittisiin haasteisiin. Wallin ja Laxell (2013, 58) puolestaan mainitsevat ekosysteemien olevan uusi ilmiö innovaatiojärjestelmässä. Näin ollen ekosysteemit voidaan ymmärtää innovaatiojärjestelmän sisäiseksi ilmiöksi. Tämän tutkimuksen kannalta merkittäviä ovat nimenomaisesti innovaatioekosysteemit, jotka tarkoittavat monitasoisia kokonaisuuksia, jotka tähtäävät innovaatioiden luomiseen (Nordling 2020, 11). Innovaatioekosysteemien yhteistyömuotona on maantieteellisesti klusteroitunut toiminta (Lampi & Partanen 2018, 12).

Innovaatioekosysteemien systemistä luonnetta kuvaavat keskinäisriippuvuudet. Innovaatioekosysteemeissä yksikään toimija ei voi Nordlingin (2020, 18) mukaan saavuttaa niitä hyötyjä, mitä ne yhdessä toimiessaan voi saavuttaa. Innovaatioekosysteemeissä innovaatioiden taustalla nähdään olevan taustalla eri toimijoiden TKI-toiminta. Innovaatioekosysteemin toimijat ovat yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin eri toimijoita. Yhden kokonaisuuden rakentaa tutkimus ja koulutus, toisen yritykset ja järjestöt sekä kolmannen maakuntien liitot, ministeriöt ja kaupungit. (Nordling 2020, 14, 26–27, 18, 32.)

Nordling (2020, 8) kuvailee julkisen sektorin olevan mahdollistajan sekä toimintaympäristön tarjoajan roolissa. Tätä näkemystä tukee Laasonen ja kumppanit (2019 76–77), jotka kuvailevat julkisen sektorin roolia *mahdollistajaksi* innovaatioympäristössä. Mahdollistajalla tarkoitetaan tässä kontekstissa rahoituksen ja yhteistyön mahdollistamista. Rahoituksen lisäksi julkinen sektori nähdään myös muiden taloudellisten mahdollisuuksien tarjoajana. Laasonen ja kumppanit (2019, 78) nostavat esimerkiksi kansainvälisen tapauksen, jossa maan hallitus myönsi verokevennyksen ulkomaisille tutkijoille ja osaajille.

2.6 Teoreettisen viitekehyksen yhteenveto

Teoreettinen viitekehys toimii alustuksena ja pohjana käsiteltävään tutkimusaiheeseen. Tämän tutkimuksen kannalta on oleellista ymmärtää, että aluekehittäminen tarkoittaa nimensä mukaisesti muutoksen sijaan kehitystä, joka voidaan Oxfordin sanakirjan (Oxford Learner's dictionaries 2022, käännetty) mukaan tulkita tarkoittavan etenemistä, uuden luomista ja kasvua. Tähän prosessiin eri toimijat puuttuvat omista arvolähtökohdistaan (Sotarauta 2018, 1). Aluekehittämistä tehdään yhdessä monen eri julkisen toimijan kanssa yhteistyössä ja lainsäädäntö ohjaa Suomessa aluekehittämisen tavoitteita. (Aluekehittämislaki.) Aluekehittämisen yksi tavoitteista on kilpailun vahvistaminen, jota voidaan tarkastella esimerkiksi Porterin (2006, 74) kilpailukyvyn teorian avulla. Kilpailukyvyn kannalta merkittävässä roolissa on innovaatiot ja innovointi. Näitä innovaatioita voidaan tavoitella esimerkiksi innovaatioekosysteemin avulla, jossa korostuu eri toimijoiden väliset keskinäisriippuvuudet (Nordling 2020, 11, 18). Toimijoita innovaatioekosysteemeissä ovat niin yksityisen, julkisen, kuin kolmannenkin sektorin tahot (Nordling 2020, 15).

3 TUTKIMUSMENETELMÄT

Innovaatioekosysteemin ajatellaan tämän tutkimuksen kontekstissa olevan eräänlainen rakenne, kaava tai resepti innovaatioiden kehittämiseksi. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten innovaatioekosysteemit sopivat alueiden kehittämiseksi. Tutkimus tehdään tapaustutkimuksena tarkastelemalla käynnissä olevaa ja ajankohtaista Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset -toimintamallia. Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset -toimintamalli on näin ollen tapaus innovaatioekosysteemin soveltamisesta käytännön kehittämisessä.

Tapaustutkimukselle tyypillistä on prosessit kiinnostuksen kohteena (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 135). Laadulliselle tutkimukselle ominaisesti, tässä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on toiminnan merkityksien ymmärtäminen. Tämä tutkimus on yhdistelmä kartoittavaa ja kuvailevaa tutkimusta. (Sajavaara, Hirsjärvi & Remes 2009, 138–139, 166.)

3.1 Tutkimustapauksen esittely: Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan 2019 on kirjattu tavoite Suomeen luotavasta aluekehityksen toimintamallista, joka vastaa kunkin alueen erityispiirteisiin. Lisäksi hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite luoda yliopistokaupunkien kanssa ohjelmat julkisen ja yksityisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorahoituksen strategisesta kohdentamisesta. (Valtioneuvosto 2019, 104–105.) Tämän seurauksena valtion ja yliopistokaupunkien sekä yliopistokeskuskaupunkien välille solmittiin vuosille 2021–2027 Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset, joiden tarkoituksena on lisätä TKI-toiminnan vaikuttavuutta sekä vahvistaa osaamiskärkiä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021). Ekosysteemien kehittämisestä on linjattu aluekehittämispäätöksessä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020, 34).

3.2 Triangulaatio

Tapaustutkimuksessa tiettyä ilmiötä lähestytään yksittäistapauksen kautta. Tapaustutkimukselle on tyypillistä kerätä laaja aineisto tapauksen eri ulottuvuuksista. (Laine, Mamberg & Jokinen 2007, 12). Tapaustutkimusta voidaan lähestyä triangulaatiolla, joka tarkoittaa eräänlaista moniulotteisuutta. Triangulaation tarkoitus on syventää empiiristä ja käsitteellistä ymmärrystä monimutkaisesta ilmiöstä. (Laine, Mamberg & Jokinen 2007, 24.)

Tämä tutkimus on *monitrianguaalinen*, mikä tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa käytetään useampaa triangulaation päätyyppiä. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 145). Käytössä on tarkoituksenmukaisesti aineisto- sekä menetelmätriangulaatio. Aineistotriangulaatiota toteutetaan keräämällä aineistoa erilaisista lähteistä, tässä tapauksessa haastatteluilla sekä virallisilla asiakirjoilla. Menetelmätriangulaatiota puolestaan voidaan tehdä eri menetelmien välillä tai yhden menetelmän sisällä. (Laine, Mamberg & Jokinen 2007, 24). Tässä tutkimuksessa menetelmätriangulaatiota toteutetaan tarkastelemalla kerättyä aineistoa teoriaohjaavalla sekä aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Virallisia asiakirjoja tarkastellaan teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Kokemustietoon ja organisaation näkökulmaan painottuvia haastatteluja tarkastellaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Triangulaatio on otettu käyttöön moniulotteisen tapauksen tarkastelemiseksi eri ulottuvuuksista ja näkökulmista.

3.3 Laadullinen aineistonkeruu induktiivisesti tapaustutkimuksessa

Tutkimuksessa tarkastellaan, miten Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset, jotka perustuvat innovaatioekosysteemiperustaisen malliin, soveltuvat aluekehittämisen välineeksi. Tarkastelu tehdään lainsäädännössä esiintyviin aluekehittämisen tavoitteisiin peilaten. Jotta voidaan selvittää, miten innovaatioekosysteemiperustainen kehittäminen sopii aluekehittämisen tavoitteisiin, täytyy tarkastella, mitä Innovaatiotoiminnan ekosysteemeillä tavoitellaan ja miten ne toimivat. Tähän kysymykseen nähdään virallisten asiakirjojen vastaavan parhaiten. Niissä selitetään toimintamallin toteutustavat.

Tutkimus on induktiivinen, mikä aineistonkeruusta puhuttaessa tarkoittaa sitä, että aineisto on antanut kasata itse itseään. Osa virallisista asiakirjoista on etsitty työ- ja elinkeinoministeriön nettisivuilla *Tem.fi* olevan hakutoiminnon kautta, käyttäen hakusanaa *innovaatiotoimin__*. Toinen osa virallisista asiakirjoista on saatu haastatteluiden yhteydessä informantilta pyytämättä, mutta tarjoutuen vastaanottamaan lisäaineistoa. Lisäksi virallisia asiakirjoja on kerätty työ- ja elinkeinoministeriön nettisivujen tiedotteiden liitteistä, joissa informaatio on seikkaperäistä².

Viralliset asiakirjat tarjoavat laajahkon, mutta tarkasti muotoillun ja täsmällisen informaatiopohjan. Virallisten asiakirjojen tarkoitus on kuvata toimintamallia. Aineiston virallisten asiakirjojen kokonaisuus koostuu yhteensä 37 sivusta virallistekstiä. Aineistonkeruussa on hyödynnetty aineiston

---

² Seikkaperäisellä tarkoitetaan tässä kontekstissa sellaista informaatiota, jota ei ole muokattu tiedotteen kaltaisesti viestinnälliseen muotoon, vaan tieto on esitetty yksityiskohtaisesti.

saturaatiota, eli aineiston alkaessa toistaa itseään on aineisto nähty kylläiseksi (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 182). Kuitenkin aineistonkeruussa on rajattu tarkastelu-ulottuvuudeksi ainoastaan ministeriön viralliset asiakirjat, joten esimerkiksi kaupunkien omia asiakirjoja ei otettu mukaan tarkasteluun selkeyden ylläpitämiseksi.

Virallisista asiakirjoista koostuvaan aineistokokonaisuuteen viitataan tunnusmerkein D1-D4. D-tunnusmerkki viittaa sanaan *Dokumentti*, eli viralliseen asiakirjaan. Numero viittaa alla olevaan luetteloon, eikä sitä ole järjestetty tärkeys- tai muussa hierarkkisessa järjestyksessä.

1. Kirje yliopistokaupungeille. *Kaupunkien toimintaa vahvistavat ekosysteemisopimukset*. Työ- ja elinkeinoministeriö. VN/14284/2020. (D1)
2. *Innovoivat kaupungit ja yhteisöt*. Ekosysteemisopimukset. Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmä. Esitys. 18.10.2022. (D2)
3. *Yliopisto- ja yliopistokeskuskaupunkien ekosysteemisopimukset 2021–2027*. Työ- ja elinkeinoministeriö. PDF. (D3)
4. Ekosysteemisopimusten ja valtakunnallisen EAKR Innovaatio- ja osaamisverkostot- teeman kansallisen ohjausryhmän asettaminen. Asettamispäätös. VN/31807/2021-TEM-15 TEM110:00/2021. 18.1.2022. (D4)

Haastattelut sopivat toissijaiseksi aineistoksi siksi, että tutkimuksen tarkoitus on pyrkiä ymmärtämään aluekehittämisen prosessia. Virallisten asiakirjojen kokonaisuus ei yletä tarkastelemaan käytännön prosesseja tai kokemuksia toimintamallista. Näihin ulottuvuuksiin haastattelut toimivat tuoden subjektiivista organisaationäkökulmaa siitä, mitä käytännön prosesseissa tapahtuu. Stähle ja kumppanit (2003, 51) kirjoittaessaan itseuudistumisen dynamiikasta toteavat seuraavasti *...juuri se ratkaisee, tuleeko kehittämistyö tuottamaan konkreettisia tuloksia, eli pystytäänkö käynnistämään todellinen muutosprosessi vai jääkö yhteinen ponnistus vain paperille*.

Yhteistä ponnistusta täten selvitetään haastatteluin teemaan perehtyneiden informanttien kanssa. Haastatteluiden informantit eli haastateltavat määrittyivät Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksista. Haastateltavat edustivat omaa organisaatiotaan, eikä anonymiteetin takaamiseksi informanteista kerrota oman työtehtävän lisäksi muita erityispiirteitä. Lopulta tutkimukseen päätyi organisaatioina työ- ja elinkeinoministeriö, informanttina neuvotteleva virkamies sekä maakunnan liitto, josta informanttina oli kehitysjohtaja. Työ- ja elinkeinoministeriö edustaa valtiota sekä kansallista tasoa. Maakunnan liitto puolestaan edustaa

aluekehittämismisviranomaisista (Aluekehittämislaki 6§). Maakuntatasoa edustaessaan maakunnan liitto pystyy mahdollisesti tuomaan objektiivisempaa näkökulmaa toimintamallista, kuin yksittäinen kaupunki.

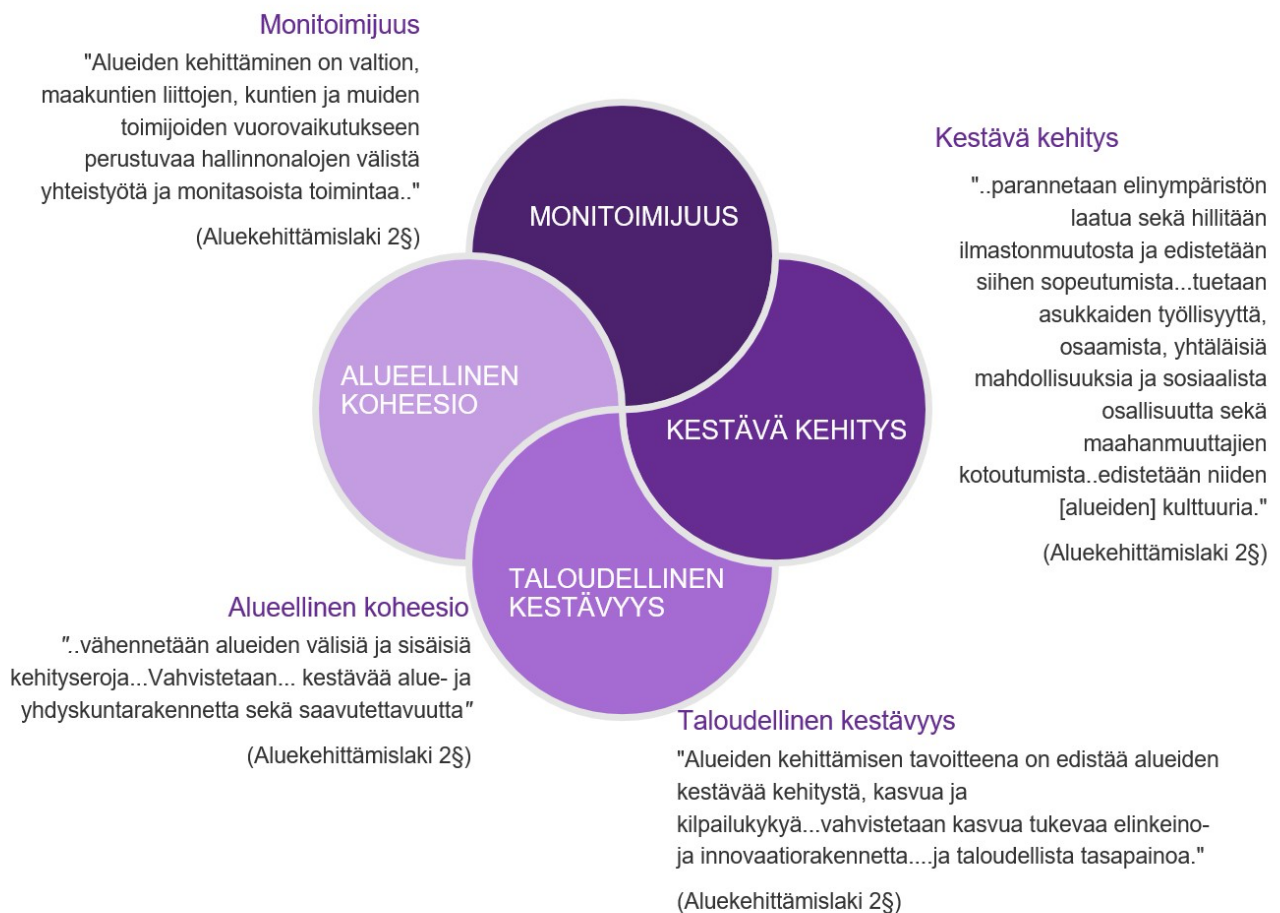
Informantteja lähestyttiin sähköpostilla ja haastattelut toteutettiin etäyhteyksin Teams-haastatteluina. Tutkimuksen haastattelut lokeroitaan teemahaastatteluiksi, sillä kysymysten teemat ovat ennalta määritettyjä, mutta haastattelurungossa on jätetty tilaa vapaalle keskustelulle (ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208). Syy teemahaastattelun suosimiselle on tutkimuksen aihepiirissä, sillä monimutkaisuudessaan se saattaa vaatia avointa keskustelua tai tarkentavia kysymyksiä haastateltavan ja haastattelijan välillä. Haastattelurungossa (Liite 1) informantteja pyydettiin kuvailemaan esimerkiksi omaa toimijuutta toimintamallissa sekä toimintamallin tavoitteiden toteutumisen kannalta mieleen tulevia rajoitteita ja mahdollisuuksia.

3.4 Teoriaohjaava ja induktiivinen sisällönanalyysi

Kuten todettu, tutkimusaineisto kerättiin haastatteluilla sekä virallisten dokumenttien keräämisellä, sillä tutkimuksen tarkoitus on kartoittamalla ja jäsentämällä vastata kysymykseen; *miten*. Edelleen aineistoanalyysissä lähtökohdaksi otettiin kysymyssana *miten*, jonka vuoksi aineistoa lähestytään laadullisesti. Aineistonanalyysi tehdään laadullisella sisällönanalyysillä aineiston monimuotoisuuden takia. Vuoren (2022) mukaan sisällönanalyysi sopii virallisille dokumenteille kuin haastatteluillekin. Sisällönanalyysi tehdään koodauksen avulla. Koodausta voidaan Vuoren (2022) mukaan tehdä erilaisin menetelmin. Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysi tehdään virallisille asiakirjoille teoriaohjaavasti.

Sisällönanalyysissä noudatetaan Tuomen ja Sarajärven (2009, 118–119) mallia teoriaohjaavasta sisällönanalyysistä. Analyysissä noudatetaan aluekehittämislaita koottua yläluokkien analyysirunkoa ja pyritään keräämään koodaamalla aineistosta analyysirungossa esiintyvien yläluokkien vastaavuuksia, joista on tehty aineistolähtöisesti alaluokkia. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä käytettävässä analyysirungossa yläluokat jäsentyvät olemassa olevan teorian perusteella. Teoriana hyödynnetään tässä yhteydessä aluekehittämislain 2§:n sisältöä. Yläluokat ovat rakentuneet aluekehittämistä koskevan lainsäädännön vuoksi siksi, että tutkimuskohteena on aluekehittäminen Suomessa. Lakien sisällöt on pelkistetty ja niitä kuvaamaan on otettu käyttöön käsitteillä kuvattavat yläluokat (Kuva 1).

Luokittelu johti neljään yläluokkaan (Kuva 1). Ensimmäinen niistä on monitoimisuus, jolla viitataan aluekehittämiseen hallinnonalojen ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvana toimintana. Kestävän kehityksen yläluokalla³ viitataan lain sisältöön maahanmuuttajien kotouttamisen, sosiaalisen osallisuuden, työllisyyden, kulttuurin ja hyvinvoinnin vahvistamisen osalta sekä ilmastonmuutoksen hillintä- ja sopeuttamistavoitteen näkökulmasta. Alueellisen koheesion yläluokalla viitataan kehityserojen tasaamistavoitteisiin. Viimeisenä yläluokkana on taloudellinen kestävyys, joka viittaa aluekehittämissä esintyviin tavoitteisiin alueellisen kasvun, kilpailukyvyyn, elinkeino- ja innovaatorakenteen sekä taloudellisen tasapainon vahvistamisesta. Aineistoanalyysissä esiintyvät alaluokat puolestaan kuvastavat sitä, miten yläluokka annetun aineiston valossa tavoitetaan.

Kuva 1 Yläluokkien määrittäminen aluekehittämislain 2§ sisältöjen perusteella

³ Taloudellinen kestävyys on eritelty omaksi yläluokakseen.

Haastatteluiden rooli on avata näkökulmia ja kokemustietoa käytännön toiminnasta, johon virallisten asiakirjojen aineisto ei sellaisenaan pysty. Tämän vuoksi haastatteluiden sisällönanalyysi on tehty induktiivisesti virallisten asiakirjojen analyysissä muodostuvien alaluokkien mukaan. Näin ollen sisällönanalyysi haastateluille tehtiin virallisten asiakirjojen sisällönanalyysin jälkeen, jotta kokemustieto on mahdollista solmia virallisten asiakirjojen sisältöihin. Aineistoanalyysissä dialogia käydään läpileikkaavasti virallisista asiakirjoista koostuvien aineistojen sekä kokemustietoon perustuvien haastatteluiden kanssa. Haastatteluihin perustuvat otteet ovat merkitty tunnuksella H1, joka viittaa työ- ja elinkeinoministeriöön sekä tunnuksella H2, joka viittaa maakunnan liittoon.

4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Monitoimijuutta rahoituksella, sektoreilla ja tasoilla

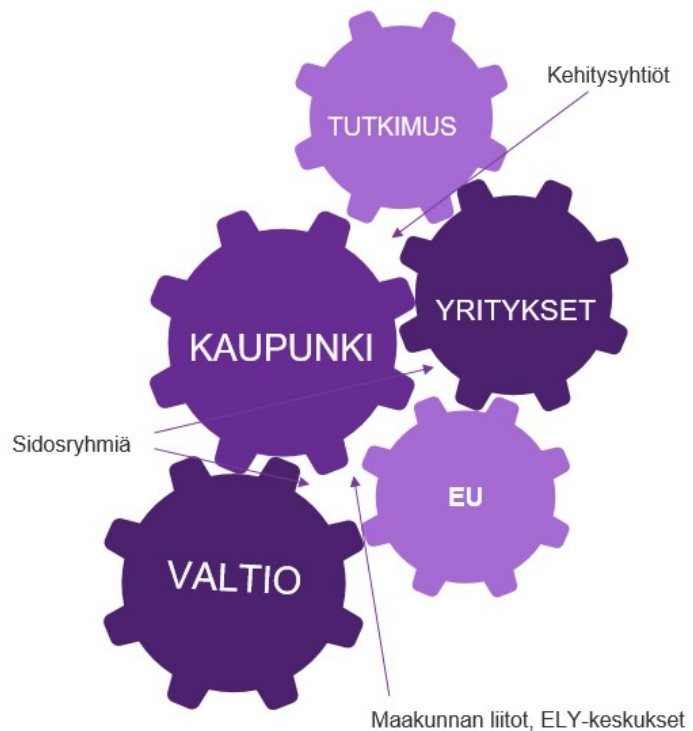
Monitoimijuuden yläluokan alaluokat jäsentävät sitä, miten monitoimijuuden tavoite täytetään. Yläluokka on jaettu aineiston perusteella kahteen alaluokkaan. *Sektorit ja tasot* -alaluokalla kuvataan, hallinnontasojen ja eri sektoreiden toimijuutta. Toinen alaluokka *Rahoitus* kertoo, miten rahoitus koostuu monien eri toimijoiden panoksesta.

Valtion roolia Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukissa voidaan kuvailla Laasosen ja kumppaneiden (2019, 78) käyttämän termin *mahdollistaja*-avulla. Aineiston (D1-D4) mukaan valtio ohjaa, neuvoo sekä luo rakenteen sille, miten toimintamallissa toimitaan. Aineistoissa (D1) kaupunkien tehtäväksi on ohjattu omien alueellisten vahvuuksien tunnistaminen sidosryhmien kanssa, joiden pohjalta sopimusten toimenpidekokonaisuudet on lopulta yhdessä valtion kanssa määritetty. Aineistosta (D1-D4) nousee esiin, kuinka valtion ja kaupunkien välille on rakentunut mallilla yhteistoimijuutta ja kumppanuutta. Valtio-kuntasuhdetta voidaan kuvata Stokerin (1991) vuorovaikutusmallilla, jossa suhteet, vastuut ja velvoitteet ovat muodostuneet neuvottelun tuloksena (Nyholm & Niiranen 2017, 121). Lisäksi voidaan kuvata toimintamallissa esiintyvää julkisten organisaatioiden dynamiikkaa monitasohallinnan käsitteellä, joka painottaa osallistumista ja päätöksentekoa eri aluetasoilla (Häkli ym. 2020, 91).

Innovaatioekosysteemeille olennaista ylisektorisuutta sekä sektorirajojen murtamiseen perustuvaa toimintaa (Nordling 2020, 26) noudatetaan myös ohjattaessa ja valvottaessa Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimusten toiminnan tarkoituksenmukaisuutta. Ohjausta tehdään yhtäältä ohjausryhmän avulla. Ryhmä koostuu sektorirajat ylittäen korkeakoulujen, kaupunkien, maakunnan liittojen, kansalaisjärjestöjen sekä eri ministeriöiden edustajista (D4). Innovaatiotoiminnan ekosysteemit kuvaavat osuvasti ohjelmaperusteista kehittämistä. Ohjelmaperusteinen alueellinen kehittäminen on kumppanuuteen tähtäävää aluekehittämistä, jossa hankkeet ja projektit ovat monivuotisia ohjelmia. Ohjelmaperusteiselle alueelliselle kehittämiselle tyypillistä on se, että Euroopan unioni tehostaa ja kohdentaa rahoitusta ensisijaisiksi katsomiinsa kehittämistavoitteisiin. (Stähle ym. 2003, 45.) Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksissa ohjelmallisuutta kuvaakin esimerkiksi se, että kehittämistoimenpiteet ovat monivuotisia ohjelmia. Ohjelmallisuus ja Euroopan unionin rooli näkyvät Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksissa lisäksi niin, että toimintamalli toteutetaan pääosin Euroopan unionin ohjelmakauden kestäväen kaupunkikehityksen resursseilla. (Työ- ja elinkeinoministeriö i.a.)

Aineistossa (D1) esitetystä rahoitusrakenteesta huomataan, että sille on ominaista rahoituksen kokonaisuuden rakentuminen osuuksittain eri toimijoilta. Julkinen rahoitus koostuu Euroopan unionin, valtion ja kaupunkien osuuksista. Kaupunkien ehdoton rahoitusvastuu on hiukan alle puolet rahoituksesta. Lisäksi Innovaatiotoiminnan ekosysteemeillä on mahdollisuus hakea lisärahoitusta ekosysteemisopimusten toteuttamista tukeviin toimiin Euroopan aluekehitysrahastolta suurempiin ja kunnianhimoisempiin hankkeisiin. Euroopan unionin, kaupungin ja valtion lisäksi myös maakuntien liittojen ja ELY-keskusten todetaan liittyvän rahoitusrakenteeseen. Vaikuttavampien hankekokonaisuuksien aikaansaamiseksi esimerkiksi maakuntien liitot nähdään tärkeiksi toimijoiksi. (D1.)

Siitä huolimatta, että rahoituskokonaisuus koostuu usean eri toimijan osuuksista, aineistosta nousee kokemus siitä, että resurssit ovat rajoite itsessään. Käytännön toiminnassa nimittäin koetaan, että toimintaa olisi helpottanut, mikäli toimintamallin resurssit olisi korvamerkitty hallitusohjelmassa. (H1.)

Kuva 2 Monitoimijuutta kuvaava hammasratasmalli

Kokonaisuudessaan monitoimijuutta kuvastaa tietynlainen toimijoiden toiminnan päällekkäisyys. Esimerkiksi aluetoimija (H2) korostaa alueen ja kaupungin välisen vuorovaikutuksen tärkeyttä välineenä luoda suurempia kokonaisuuksia yhdessä. Innovaatiotoiminnan monitoimijuuden yläluokkaa voidaankin viimekädessä kuvastaa toimijoiden yhteistyön sekä rahoituksen perusteella hammasratasmallilla (Kuva 2). Kokonaisuus liikkuu kaikkien rattaiden pyöriessä. Rattaiden välissä sopimuskumppanit, eli sidosryhmät, kehitysyhtiöt, sekä aluetoimijat (maakunnan liitot ja ELY-keskukset) voivat vauhdittaa kokonaisuuden liikettä. Tutkimuslaitosten ja yliopistojen toimijuudet puolestaan perustuvat korkeaan osaamiseen, jota yritykset pystyvät hyödyntämään. Samoin kehitysyhtiöiden toimijuutta korostetaan kaupunkitasolla kuvaamalla kehitysyhtiöitä *primusmoottoriksi*. (H1.) Haaste monitoimijuudessa onkin itsessään monitoimijuus. Jos yksi ratas on jumissa, täytyy pohtia, toimiiko kokonaisuus ongelmitta. Aineistosta nouseekin esiin kokemus siitä,

että on tärkeää, että kokonaisuus pysyy selkeänä kaikille osapuolille, jotta tiedetään, mitä kukin toimija tekee (H2).

4.2 Kestävyys läpileikkaavana toimintaperiaatteena

Kestävän kehityksen yläluokka jakautuu kahteen alaluokkaan. Alaluokat ovat *ekologisen kestävyys* -alaluokka sekä *sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyys* -alaluokka (Kuva 3). Ekologinen kestävyys -kokonaisuus koostuu niistä toimista, joita Innovaatiotoiminnan ekosysteemeissä tehdään kestävä kehityksen edistämiseksi. Merkitsevää on huomata, että suuresta osasta Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimusten temaattisista painopistealueista, eli toimenpidekokonaisuuksista, löytyy ekologista kestävyyttä edistävä ulottuvuus (D3).

4.2.1 Ekologinen kestävyys

Ekologista kestävyyttä voi tarkastella esimerkiksi säilyttämisen ja sopeuttamisen näkökulmasta. Säilyttämislottuvuudella tarkoitetaan biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien säilyttämistä. Sopeuttamislottuvuudella puolestaan tarkoitetaan taloudellisen ja aineellisen toiminnan sopeuttamista luonnon kestävyyskseen. (Ympäristöministeriö 2022.)

Ekologista kestävyyttä voisikin kuvata aineistossa (D2) esiintyvillä vihreää siirtymää tukevilla toimilla, joita ovat esimerkiksi monen kaupungin hiilineutraalius ja -vapaus tavoitteita tukevat toimet. Tavoitteita pyritään saavuttamaan aineiston (D3) mukaan suunnitelmilla siirtymässä kohti täysin hiilineutraalia kaupunkia, hiilineutraalin kiertotalouden rakentamisella, hiilivapaan ja ympäristöystävällisen terästuotannon sekä esimerkiksi hiilineutraalien synteettisten biopoltoaineiden tuotantomenetelmillä. Hiilineutraaliudella tarkoitetaan tiettyä tasapainon tilaa, jossa hiilidioksidia ei tuoteta enempää kuin hiilinielut pystyvät sitä vastaanottamaan (Euroopan parlamentti 2022).

Kuva 3 Kestävyyden osa-alueet

Kestävää kehitystä tuetaan Innovaatiotoiminnan ekosysteemeissä hiilineutraalius- ja nollapäästötavoitteiden lisäksi erilaisten digitalisaation sekä energiaratkaisujen, kuten kestävän energiantuotannon, energian talteenoton ja energiatehokkuuden toiminnoilla. (D2-D3). Lisäksi aineistosta (D3) huomataan, että biotalouden, resurssiviisauden vahvistamisen ja erilaisten kiertotalouden toimintakokonaisuuksien avulla voidaan sopeuttaa taloudellista toimintaa luonnon kantokyvyn ehtoihin.

4.2.2 Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

Sosiaalisen ja kulttuurisen kehityksen alaluokka vastaa ekologisen kestävyuden alaluokan rinnalla toimia, joita Innovaatiotoiminnan ekosysteemit toteuttavat saavuttaakseen kestävän kehityksen yläluokan tavoitteet esimerkiksi työllisyyden, kotouttamisen ja kulttuurin edistämisen osalta.

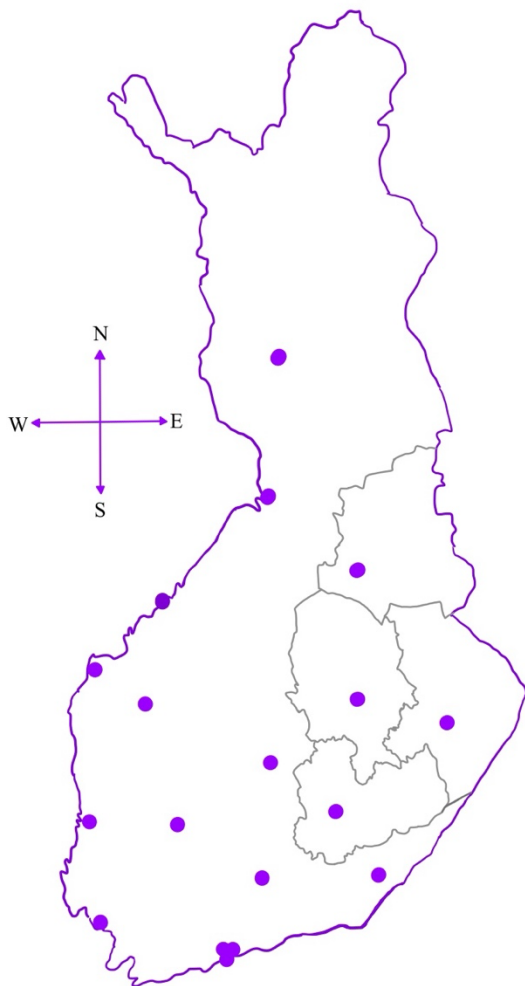
Osaaminen nostetaan Innovaatiotoiminnan ekosysteemeissä erittäin tärkeäksi tekijäksi. Aineistossa (D1) osaamisen todetaan olevan perusta, jolle Innovaatiotoimintaa voidaan rakentaa. Näin ollen Innovaatiotoiminnan ekosysteemien yksi toimintamekanismi innovaatioiden luomiselle on pyrkiä luomaan osaamiskeskittymiä. Osaaminen Innovaatiotoiminnan ekosysteemeissä perustuu kuitenkin aineiston (D1) mukaan yksilöiden osaamisen vahvistamisen sijaan toimijoiden osaamiseen, kuten tutkimuslaitosten korkeaan osaamiseen. Toimijat täten edustavat yksittäisten ihmisten sijaan organisaatioita. Voikin pohtia, miten näiden organisaatioita edustavien toimijoiden osaamista pystytään vahvistamaan. Stähle ja kumppanit (2003, 51) kuitenkin toteavat ihmisten luovan innovaatiot.

Aineistosta (D1) nousee esiin tavoite henkilöstön osaamistason nostamisesta vastaamaan digitaalisen liiketoiminnan vastaavaa tasoa. Tässä kyse on henkilöstön, eli jo työllistyneiden ihmisten, osaamisen vahvistamista. Lisäksi aineistosta nousee toteamus siitä (H1), että tällaisen toimintamallin avulla voidaan luoda kestäviä työpaikkoja, millä viitataan korkeakoulutettujen henkilöiden työllistämiseen.

Aineistokokonaisuudesta voi kuitenkin huomata, ettei kyseessä ole työllistämishjelma. Tästä huolimatta on otettava huomioon, että mallin perustuessa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan vahvistamiseen sekä hanketoimintaan, Innovaatiotoiminnan ekosysteemeillä voidaan luoda hankerahoituksen kautta työpaikkoja ja täten lisätä työllisyyttä. Työllisyyden vahvistamista ei näin ollen voida tarkastella ainoastaan työtön-työllinen –akselilla, vaan myös eräänlaisena työllisyyden jatkumona.

Toimintamallin voidaan osaltaan ajatella luovan sosiaalista ja kulttuurista kestävästä kehitystä sopimuksissa esiintyvien toimenpidekokonaisuuksien kautta. Sopimusten painopistealueissa esitetään esimerkiksi liikunnan, terveyden edistämisen ja matkailun toimenpidekokonaisuuksia (D2, D3). Näitä voidaan kuitenkin kriittisesti tarkastella sen rinnalla, mihin aluekehittämislain sisällöt kestävästä kehityksen yläluokkaa vastaavilla tavoitteilla tähtää. Lainsäädännössä esitetyt sosiaalisen osallisuuden, alueellisen kulttuurin edistämisen tai asukkaiden hyvinvoinnin moniulotteinen edistäminen muusta kuin taloudellisen hyvinvoinnin tai liikunnan näkökulmasta, jää aineiston perusteella köyhäksi. Esimerkiksi osallistamis- tai kulttuurimainintaa ei aineistossa ole.

4.3 Hajautusta ja keskittystä

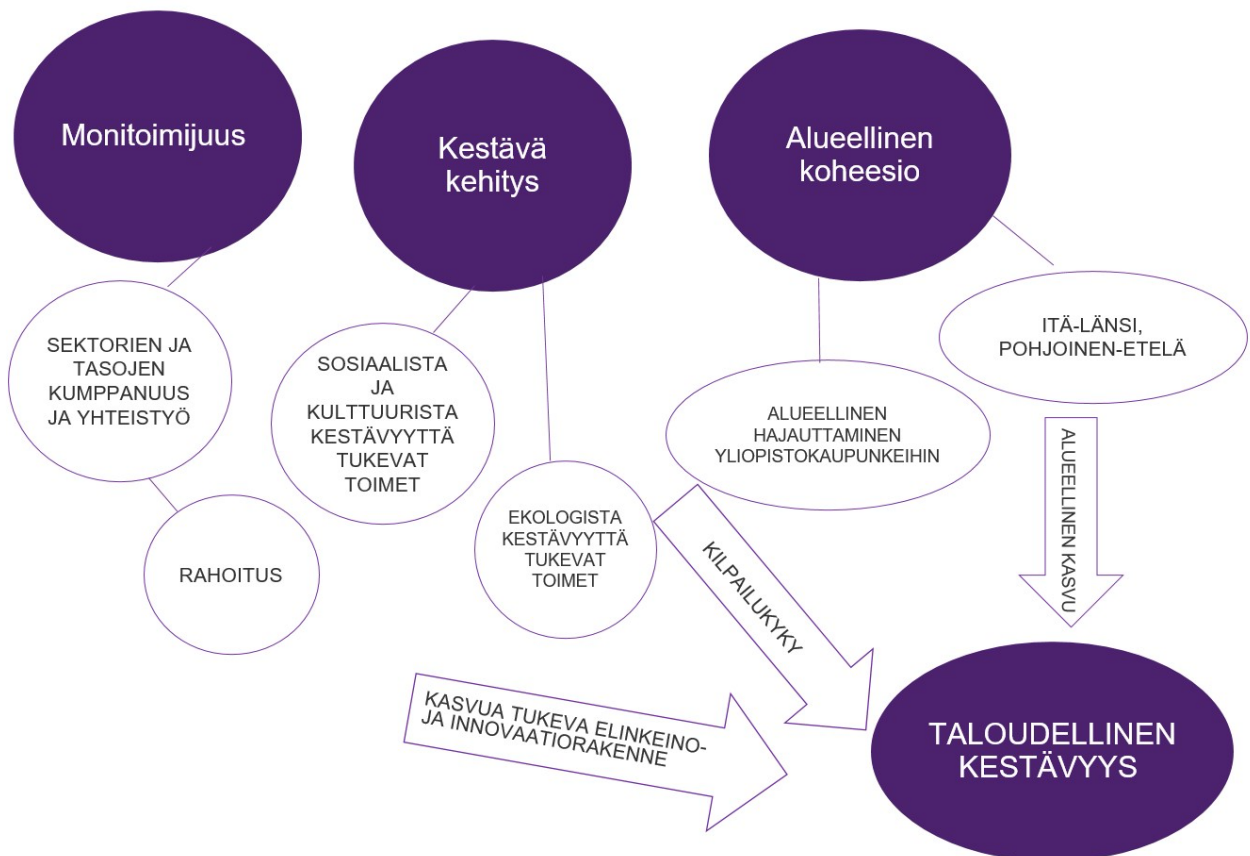
Kuva 4 Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimusten kumppanikaupungit
Kumppanikaupungit merkitty pisteellä. Manner-Suomen tuottavuudeltaan heikoimmat maakunnat rajattu ääriiviivoin.

Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksia on solmittu Suomen yliopistokaupunkien ja yliopistokeskuskaupunkien kanssa (D3). Kuva 4 havainnollistaa, miten sopimuskumppanikaupungit ovat alueellisesti hajaantuneet Manner-Suomen alueelle. Sotarauta (2018, 3) ja Mäkinen (1995, 14) kuvailivat aluepolitiikan keskittyvän esimerkiksi alueellisten kehittyneisyyserojen tasaamiseen. On otettava huomioon, että alueellisia kehittyneisyyseroja ja toimia niiden tasaamiseksi voidaan kuitenkin tarkastella useasta näkökulmasta.

Alueellisen koheesion tavoitetta voidaan tarkastella esimerkiksi ilmansuuntien mukaisen länsi-itä pohjoinen-etelä –jaottelun kautta (Kurikka 2022, 16). Tämän lisäksi tarkastellaan kehittyneisyyseroja alueellisen tuottavuuden näkökulmasta. Alueellista koheesiota tarkastellessa ilmansuuntaulottuvuuden (Kurikka 2022) avulla huomataan, että kumppanikaupungit jakautuvat kohtuullisen tasaisesti, kun tarkastelussa on ainoastaan ilmansuuntien mukainen tarkastelu. Kuvasta 4 huomataan tuottavuuden kannalta Manner-Suomen

heikoimmat maakunnat. Neljä Manner-Suomen tuottavuudeltaan heikointa maakuntaa ovat maakuntajaottelun perusteella valtiovarainministeriön (2021, 8) mukaan Etelä-Savo, Kainuu, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo. Kaikki nämä Manner-Suomen neljä tuottavuudeltaan heikointa maakuntaa on havainnollistettu ääriiviivoin (Kuva 4). Nämä maakunnat keskittyvät ilmansuuntamalla tarkastellessa itään (Kuva 4). Tuottavuusnäkökulmasta tarkastellen on huomioitava, että Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksia solmittiin myös kaupunkien kanssa, jotka sijaitsevat tuottavuudeltaan heikoimmissa maakunnissa.

4.4 Taloudellinen kestävyys toiminnan olemassaolon perusteena

Kuva 5 Yläluokkien ja alaluokkien jäsenys

Kuvasta 5 huomataan, kuinka kolmesta yläluokasta jäsenyvät alaluokat osoittavat taloudellisen kestävyuden yläluokkaa kohti. Kuva 5 kuvastaa täten sitä, miten aineistosta ei noussut yksittäisiä toimia taloudellisen kestävyuden vahvistamiseksi. Sen sijaan on merkittävää ymmärtää, että kokonaisuudessaan Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimusten toimintamalli tavoittelee

kilpailukyvyyn vahvistamista toimillaan. Taloudellista kasvua tavoitellaan toimintamallissa ekologisesti kestäväillä innovaatioilla. Taloudellisen kestävyuden yläluokka voidaan jakaa kahteen alaluokkaan: *alueelliseen kasvuun ja kilpailukyvyyn vahvistamiseen*. Molempia alaluokkia tavoitellaan innovaatio- ja elinkeinorakenteen vahvistamisella.

Aineistosta (D3) nousee esille, että Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksilla tavoitellaan muun muassa kilpailuetua. Teorettisessa viitekehysessä mallinnettiin, kuinka kilpailuedun luomiseksi tarvitaan innovointia (Porter 2006, 83). Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset näyttävät aineiston (D1) mukaan pyrkivän luomaan eräänlaisen alustan innovaatioiden syntymiselle. Alueellinen kehitysalusta määrittänyt toimialojen ja osaamisresurssien yhdistelmistä, ja sillä on näyttänyt olevan aineksia tehokkaan kilpailukyky politiikan apuvälineeksi (Harmaakorpi, Melkas & Pekkarinen 2020, 137, 144–146).

Alueellista kasvua tavoitellaan parantamalla alueiden omia vahvuuksia ja erikoistumista. Innovaatiotoiminnan ekosysteemit perustuvat alueellisten voimavarojen, kuten yliopistojen korkean osaamisen sekä jo olemassa olevien resurssien hyödyntämiseen. (D1.) Erikoistuminen luo pohjaa tuottavuuden lisäämiselle, mihin innovaation arvo perustuu (Aghion & Howitt 2009, 87). Susiluodon (2015, 67) mukaan erikoistumisen nähdään tuovan keskittymisetuja ja niiden on arvioitu edistävän alueellista kasvua.

On todettu, että kilpailukyky vaikuttaa erityisesti viennin menestykseen. Pienten- ja keskisuurten yritysten osuus Suomen viennistä oli vuonna 2019 noin 31 % (Lindroos, Liukkonen, Myllymäki, Nurmi 2020). Viennin kasvua voivat Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset edistää houkuttelemalla innovaatiotoimintaan mukaan pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Aineistosta (D1) käy ilmi, että pienten ja keskisuurten yritysten houkuttelevuus innovaatiotoimintaan nähdään tärkeäksi. Tätä ajatusta puoltaa toteamus siitä, että tällä hetkellä TKI-toiminta on suuryritysvetoista (H1).

Alueellista kasvua ja kilpailuetua tavoitellaan innovaatioille otollisen ympäristön luomisella kannustaen toimijoita kaupallistamaan innovaatioitaan. Toimintamallin nähdään mahdollistavan nopeammat innovaatiocyklit sekä pilotointi- ja testiympäristöt tuotteiden ja palveluiden kehittämiseksi. Mukaan houkutellessaan pieniä ja keskisuuria yrityksiä. (D1.) Se, miten taloudellisen kestävyuden tavoitteessa onnistutaan, on riippuvainen siitä, miten innovaatioiden luomisessa onnistutaan. Tässä painotetaan paikallis- yritys- ja korkeakoulutoimijoiden osalta innovaatiokyvykkyyttä ekosysteemeissä linjattujen tavoitteiden toteutumisen kannalta. (H1.)

4.5 Tutkimuksen tulokset ja luotettavuus

Kestävän kehityksen ekologisesta näkökulmasta Innovaatiotoiminnan ekosysteemit pyrkivät luomaan innovaatioita, jotka tukevat aluekehittämisen tavoitteita esimerkiksi vihreän siirtymän sekä digitalisaation voimin. Kuitenkin sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta, esimerkiksi osallisuus, kotouttamis- ja työllisyysnäkökulman tarkastelut jäivät annetun aineiston valossa yksipuolisiksi. Toimintamalli pyrkii luomaan mahdollisuuksia korkeaa osaamista tukevien työpaikkojen syntymiseksi. Näin ollen voidaan tulkita toimintamallin tukevan käsitystä työllisyydestä eräänlaisena työllisyyden jatkumona, konkreettisten välittömien työllisyystavoitteiden sijaan.

Siitä huolimatta, ettei annetun aineiston valossa voida todeta kulttuuristen ja sosiaalisten tavoitteiden edistyvän edistyksellisellä tavalla, ei voida väittää, etteikö innovaatioekosysteemiperusteinen toimintamalli pystyisi edistämään kestävän kehityksen tavoitetta sosiaalisesta ja kulttuurillisesta näkökulmasta. Esimerkiksi kotouttaminen ja työllisyys kietoutuvat yhteen. Yksi oleellinen osa-alue kotouttamisessa on työllistäminen (Ager & Strang 2022, 166). Suomalaisessa tutkimuksessa (Kyhä 2012, 86) on todettu, että korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistyminen on vaikeaa ja osa maahanmuuttajista tekee omaa koulutusta vastaamatonta työtä. Näin ollen kotouttamistavoitetta voitaisiin kirittää esimerkiksi toimilla korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistämisen edistämiseksi omaa korkeakoulutusta vastaaviin työtehtäviin, luoden työpaikkoja ja edistäen maahanmuuttajien kotouttamista. Aineisto jäi kuitenkin joiltain osin riittämättömäksi tarkastelemaan sitä, mahdollistetaanko esimerkiksi hankkeissa monikielinen työympäristö tai toteutetaanko hankehaut ainoastaan yhdellä kielellä, minkälaiset ennakkoluulot toimijoissa vallitsee sekä jalkautetaanko maahanmuuttajien kotouttamista edistäviä arvoja toimijatasolla.

Kuten todettu, toimintamallin nähdään kokonaisvaltaisesti tavoittelevan taloudellista kestävyyttä. Moisio ja Vasanen (2008, 20) toteavat, että nykyisessä yhteiskuntapolitiikassa hyvinvoinnin tuottaminen määrittyy järjelliseksi toiminnaksi ainoastaan suhteessa taloudelliseen kilpailukykyyn ja tehokkuuteen. Tarkastelussa olleesta Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimus -toimintamallista heijastuu vahvasti Moisio ja Vasanen (2008, 20) määritelmän mukainen ajatus hyvinvoinnin luomisesta taloudellisen kilpailukykyyn ja vahvistamisen kautta. Muilta osin aluekehittämislaissa esiintyneitä tavoitteita hyvinvoinnin osalta edistetään sopimusten painopistealueiden, kuten liikunnan ja terveyden edistämisen osalta. Mikäli toimintamallin haluttaisiin vastaavan aluekehittämislaissa esiintyviä tavoitteita entistä paremmin tai vaikuttavammin, tulisi aineistoanalyysin mukaan vahvistaa esimerkiksi osallisuuden, työllisyyden, kotouttamisen sekä kulttuurin edistämisen toimia.

Tämän tutkimuksen kannalta on olennaista huomioida, että tarkastelua ala- ja yläluokista voi tehdä useammasta näkökulmasta. Eri tarkastelunäkökulmia valittaessa tulikin huomioida aineiston rajallisuus. Esimerkiksi alueellisia kehittyneisyyseroja voitaisiin tarkastella ainoastaan toteamalla, että Suomen suurimpien kaupunkien joukkoon (Kuntaliitto 2022) kuuluvien yliopistokaupunkien kanssa on solmittu sopimuksia. Tai toisaalta tarkastelua voidaan tehdä ylikansallisesti keskittymällä Euroopan unionin sisäisiin kehittyneisyyseroihin. Tämän tutkimuksen aineiston analyysissä alueellisten kehittyneisyyserojen tarkastelunäkökulmaksi otettu ilmansuuntamalli keskittyy ainoastaan Manner-Suomen sisäisiin kehittyneisyyseroihin. Valittu näkökulma perustuu siihen, ettei käytetty aineisto toisaalta riitä tarkastelemaan esimerkiksi ylikansallisesti Euroopan unionin sisäisiä kehittyneisyyseroja ja toisaalta tutkimus otti lähtökohdaksi kansallisen tason myös johdattaessa aluekehittämisen tavoitteita ajankohtaisesta Suomen lainsäädännöstä.

Tämä tutkimus ei ole pyrkinyt yleistettäviiin tutkimustuloksiin, sillä tarkastelukohteena oli monelta osin hyvin tiiviisti toimintaympäristöstään riippuvainen tapaus, joka oli sidottu käynnissä olevaan toimintamalliin ja jonka onnistuneisuudesta ei vielä ole arviota. Virallisista asiakirjoista koostuva aineisto sisälsi ainoastaan työ- ja elinkeinoministeriön dokumentteja. Haastattelut toivat lisäarvoa ehdollistetusti, siinä määrin kuin virallisten asiakirjojen rajoissa onnistuivat.

Lisäksi yleistettävyyden rajoitteeksi nousee toimintamallin peilaaminen yläluokkiin, jotka on johdettu Suomen ajankohtaisesta lainsäädännöstä, eikä esimerkiksi kansainvälisestä tutkimuksesta. Tapaustutkimuksen näkökulma oli tiukasti rajattu tarkastelemaan innovaatioekosysteemin rakenteeseen perustuvan kansallisen toimintamallin hyödyntämistä aluekehittämisen välineenä. Näin ollen tutkimustuloksista ei voida johtaa päätelmiä siitä, miten tarkasteltu malli onnistuu sen ydintavoitteessa, eli innovaatioiden luomisessa, vaan ainoastaan siitä, miten toimintamalli soveltuu aluekehittämislaisissa esiintyvien aluekehittämistehtävien tavoittelussa. Aluekehittämisen näkökulmasta luotettavuuden vahvistamiseksi, olisi oleellista tehdä tarkastelua esimerkiksi paikallistoimijoista käsin.

Vaikka toimintamallissa on kehittämisvaraa suhteessa joihinkin aluekehittämislaisista johdettujen tavoitteiden saavuttamiseen, näyttää tulosten perusteella siltä, että innovaatioekosysteemeihin perustuva toimintamalli soveltuu aluekehittämisen välineeksi niiltä osin kun tarkastelussa on se, miten Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset täyttävät aluekehittämislaisista nostettuja aluekehittämisen tavoitteiden yläluokkia. Kriittistä on kuitenkin se, miten ekosysteemit onnistuvat tavoitteissaan saavuttaa toimenpidekokonaisuuksissa esiintyvät tavoitteet.

5 PÄÄTELMÄT

Tämä tutkimus sukelsi tapaustutkimuksen kautta innovaatioekosysteemin rakenteeseen ja sen kykyyn toimia aluekehittämisen välineenä. Innovaatiotoiminnan ekosysteemit tarjoavat tulosten perusteella ympäristön taloudellisen kestävyuden tavoittelulle luomalla alustan alueelliselle erikoistumiselle sekä kilpailuedun tavoittelulle. Taloudellista hyötyä ei kuitenkaan pyritä Innovaatiotoiminnan ekosysteemeissä saavuttamaan sokeasti ekologisen kestävyuden kustannuksella, vaan sopimukset keskittyvät antamaan välineet esimerkiksi vihreään siirtymään liittyvien innovaatioiden luomiselle.

Sotarauta, Kosonen & Viljamaa (2007, 20) toteavat aluekehittämisen olevan toimijoiden puuttumista kehitykseen omista arvolähtökohdistaan. Mikäli tätä käytettäisiin ainoana aluekehittämisen ominaisuutena, Innovaatiotoiminnan ekosysteemit toimisivat erinomaisena välineenä alueiden kehittämiseen. Eri sektoreiden sekä toimijoiden potentiaalin maksimointi, rahoituksen monimuotoisuus sekä alueellisten vahvuuksien korostaminen todella on omista arvolähtökohdista tai omista vahvuuksista käsin kehitykseen puuttumista.

Aluekehittäminen on kuitenkin muutakin kuin monen toimijan yhteistä kehittämistä, taloudellista kasvua ja ilmastonmuutoksen hillintää – vaikeivat nekään vaatimattomia tavoitteita ole. Aluekehittämislainsäädännössä esitetyt kestävän kehityksen kanssa linjassa olevat tavoitteet, jotka perustuvat työllisyyden, kotouttamisen, kulttuurin ja osallisuuden edistämiseen, eivät vakuuttaneet olemassaolollaan. Voisi pohtia, pystyvätkö Innovaatiotoiminnan ekosysteemit niiden osaamisperustaisesta luonteesta huolimatta, kannustimien luomisella tai hankerahoitusten myöntämiseen liittyvien ehtojen lisäämisellä edistämään sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä. Toisaalta osallisuuden lisäämisen näkökulmasta, voidaan pohtia mahdollisuuksia lisätä sosiaalista osallisuutta kehittämistyön alkuvaiheessa, esimerkiksi osallistamalla asukkaat mukaan alueellisten vahvuuksien pohtimiseen.

Alueellisten kehityserojen tasaaminen on lainsäädännön mukaan (Aluekehittämislaki 2§) yksi aluekehittämisen tavoitteista, jota Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimus -toimintamalli tukee hajautumalla itä-länsi pohjoinen-etelä-akselille. Innovaatioekosysteemin luonteelle sopiva osaamiskeskittymiin perustuva rakenne luo kaikesta huolimatta rajoitteita sille, kuinka toimintamallia voitaisiin hyödyntää paikallistasolla alueellisemmin. Voi pohtia, olisiko alueellisen koheesion saavuttamisen kannalta oleellisempaa solmia Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksia alueita

edustavien viranomaisten, kuten maakunnan liittojen kanssa. Vai voisiko liian laaja alueellistaminen pohjan – tai alustan – osaamiskärkiin perustuvien innovaatioekosysteemien ensisijaiselta tavoitteelta luoda innovaatioita.

Tässä tutkimuksessa ei tarkasteltu sitä, miten ylhäältä ohjatut sopimuksellisuuteen perustuvat Innovaatiotoiminnan ekosysteemit onnistuvat synnyttämään innovaatioita. Jatkotutkimus voisi tarkastella sitä, tarjoaako sopimusten toimeksiannollinen ja ohjelmallinen luonne riittävän ravinteikkaan maaperän innovaatioiden kehittymiselle, eli onnistutaanko Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksilla aikaansaamaan haluttuja innovaatioita.

Olemassaolollaan Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukset pyrkivät aikaansaamaan taloudellista kestävyyttä luomalla mahdollisuuksia alueelliselle kasvulle, kilpailukyvyille ja kilpailuetuja luovien innovaatioiden syntymiselle. Voisikin sanoa, että Innovaatiotoiminnan ekosysteemeissä kyse on pitkälti taimenten kylvämisestä maaperään, jossa kilpailukyvyn kannalta elintärkeät innovaatiot voivat kukkia. Siinä onnistuvatko taimet puhkeamaan kukkaan, on kuitenkin kyse muustakin kuin maaperästä. Aivan kuten on siinäkin, onnistuvatko toimijat lopulta luomaan innovaatioita.

Lähteet:

Ager, A. & Strang, A. (2008) *Understanding Integration: A Conceptual Framework*, Journal of Refugee Studies, Volume 21, Issue 2, June 2008. Published by Oxford University. Verkko-osoite: <https://doi.org/10.1093/jrs/fen016>

Aghion, P., & Howitt, P. (2009). *The economics of growth*. MIT Press.

Ahlgren, H., Laukkanen, K., Myller, M., Osenius, J., Ponto, H., Pyöriä, H., Strömberg, H., Urjankangas, H-M & Voutilainen, O. (2017) *Menestystarinoita aluekehittämisestä*. TEM-oppaat ja muut julkaisut. 10/2017. Työ- ja elinkeinoministeriö. PDF

Euroopan parlamentti (2022) *What is carbon neutrality and how it can be achieved by 2050*. European Parliament. [Europarl.europa.eu](https://www.europarl.europa.eu). Verkko-osoite: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20190926STO62270/what-is-carbon-neutrality-and-how-can-it-be-achieved-by-2050> (Viitattu 17.12.2022)

Fagerberg, Jan (2006) *Innovation: A guide to literature*. Teoksessa Fagerberg, J., Mowery, D. C., & Nelson, R. R. (toim.) *The Oxford handbook of innovation*. Oxford University Press.

Harmaakorpi, V. Oikarinen, T., Kallio, A., Mäkimattila, M., Rinkinen, S., Salminen, J. & Uotila, T. (2012) *Innopankki Käytännönläheisen innovaatiotoiminnan käsikirja*. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Lahti School of Innovation. PDF.

Harmaakorpi, V., Melkas, H. & Pekkarinen, S (2008) *Rakennettu kilpailukyky ja kehitysalustat*. Teoksessa Harmaakorpi, V & Melkas, H Innovaatiopolitiikkaa järjestelmien välimaastossa. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Suomen kuntaliitto. Helsinki 2008. PDF.

Huovari, J. Kangasharju, A & Alanen, A. (2001) *Alueiden kilpailukyky. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja* N:o 176. Helsinki 2001. PDF.

Nissinen, H (2017) *Unohtakaa yksin yrittäminen, uusi kasvu syntyy ekosysteemeissä*. 6.3.2017. Sitra.fi. Verkko-osoite: <https://www.sitra.fi/artikkelit/unohtakaa-yksin-yrittaminen-uusi-kasvu-syntyy-ekosysteemeissa/>

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Tammi.

Häkli, J, Haila, Y, Helle, T, Jokinen, A, Jokinen, P, Laine, M, Leino, H & Tynkkynen, N. (2020) *Ympäristöpolitiikka ja aluetiede – oivaltavaa ongelmanratkaisua*. Teoksessa Karppi, I, Lehto, K & Mäntylä, N. (toim.) *Governance V Hallintaa ja yhteistyötä 2020* Hallintotieteiden valintakoeteos 2020. Tampereen yliopisto ja Vaasan yliopisto. PDF

Kaihovaara, A. Haila, K. Noro, K. Salminen, V. Härmälä, V. Halme, K. Mikkela, K. Saarnivaara, VP, Pekkala, H. (2017) *Innovaatioekosysteemit elinkeinoelämän ja tutkimuksen yhteistyön vahvistajina*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 28/2017. PDF.

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto <<https://www.fsd.tuni.fi/palvelut/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 5.12.2022.)

- Kolehmainen, J. (2016). *Paikallinen innovaatioympäristö: kohti alueellisen innovaatiotoiminnan ymmärtämistä*. Tampere University Press.
- Kuntaliitto (2022) *Kaupunkien ja kuntien lukumäärät ja väestötiedot*. Kuntaliitto.fi. 19.4.2022. Verkko-osoite: <https://www.kuntaliitto.fi/tietotuotteet-ja-palvelut/kaupunkien-ja-kuntien-lukumaarat-ja-vaestotiedot> (Viitattu 18.12.2022)
- Kurikka, H. (2022). *Alueet ahdingossa: Aluetaloudellinen resilienssi Suomessa*. Tampere University. PDF
- Kyhä, H. (2012). *Korkeakoulutetut maahanmuuttajat työmarkkinoilla*. Työelämän tutkimus. PDF.
- Laasonen, V. Ruokonen, H. Talvitie, J. Lähteenmäki-Smith, K. Kolehmainen, J. Ranta, T. MDI, Järvelin, A-M. Piirainen, K & 4Front (2019) *Selvitys innovaatioympäristöjen ja -ekosysteemien menestystekijöistä sekä julkisen sektorin rooleista kehityksessä*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:32. PDF.
- Lampi, M. & Partala, T. (2018) *Mitä ovat innovaatioekosysteemit ja miten ne toimivat*. Teoksessa Tervaniemi, T. Innovaatioekosysteemeillä kohti alueen yhteistä kehittämistä. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Mikkeli. PDF
- Lehto, K & Karppi, I (2019) *Hallintotieteet Vaasan ja Tampereen yliopistoissa*. Artikkelikokoelmassa Lehto, K, Mäntylä, N & Karppi, I (toim.) Governance IV – Hallintaa ja yhteistyötä. Hallintotieteiden valintakoeteos –Vaasan yliopisto ja Tampereen yliopisto. PDF.
- Lindroos, P., Liukkonen, S., Myllymäki, M. & Nurmi, S., (2020) *Pienet ja keskisuuret sekä korkeakoulutaustaiset yritykset pärjäsivät muita paremmin korona-ajan ulkomaankaupan haasteissa*. Artikkelikokoelmassa Tilastokeskus. Stat.fi. Verkko-osoite: <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/pienet-ja-keskisuuret-seka-korkeakoulutaustaiset-yritykset-parjanneet-muita-paremmi-korona-ajan-ulkomaankaupan-haasteissa/?listing=normal> (Viitattu 16.12.2022)
- Linnanmaa, R (1999) *Kaupunkiseutujen kilpailukykyyn rakenteelliset ja dynaamiset elementit*. Teoksessa Sotarauta, M (toim.) Kaupunkiseutujen kilpailukyky ja johtaminen tietoyhteiskunnassa. ACTA nro 106. Suomen kuntaliitto. Helsinki.
- Moisio, S. & Vasanen, A (2008) *Alueellistuminen valtiomuutoksen tutkimuskohteena*. Tieteessä tapahtuu 3–4/2008. PDF.
- Mutanen, A. & Parjanen, S. (2008) *Käytäntölähtöisen innovaatiotoiminnan teoreettiset perusteet*. Teoksessa Harmaakorpi, V & Melkas, H. Innovaatiopolitiikka järjestelmien välimaastossa. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Suomen kuntaliitto. Helsinki 2008. PDF.
- Mäkinen, M. (1995). *Aluepolitiikka Euroopan unionissa ja sen jäsenmaissa Suomen näkökulmasta* (2. uud. p.). Tampereen yliopisto.
- Nordling, N (2020) *Innovaatioekosysteemillä kohti yhteistä arvonluontia – Ekosysteemit ja alustat tutkimuksen kehittämisen ja innovaatiotoiminnan avautumisen työkaluina*. Tampereen Yliopisto. PDF.

Nylholm, I & Niiranen, V (2017). *Kunta-valtiosuhde uudistuvassa kunnallishallinnossa*. Teoksessa Nyholm, I., Haveri, A., Majoinen, K & Pekola-Sjöblom, M. Kuntaliiton verkkojulkaisu. ACTA 264.

Oxford Learner's Dictionaries. Sana development. Oxfordlearnersdictionaries.com. Verkko-osoite: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/us/definition/english/development> (Viitattu 26.12.2023)

Porter, M. E., & Tillman, M. (2006). *Kansakuntien kilpailuetu* (2. tark. p.). Talentum.

Sitra (2009) *Olisiko klustereista taas laman tappajaksi*. Artikkelit. 20.10.2009 Sitra.fi. Verkko-osoite: <https://www.sitra.fi/artikkelit/olisiko-klustereista-taas-laman-tappajaksi/> (Viitattu 19.12.2022)

Sotarauta, M (2018) *Aluekehittämisympäristön muutos, peruskäsitteet ja kevyt avaus tulevaan*. Sente työraportteja. Johtamiskorkeakoulu. Tampereen yliopisto. PDF.

Sotarauta, M. (1999). *Kaupunkiseutujen kilpailukyky ja johtaminen tietoyhteiskunnassa*. Suomen kuntaliitto.

Sotarauta, M., Kosonen, K.-J., & Viljamaa, K. (2012). *Aluekehittäminen generatiivisena johtajuutena - 2000-luvun aluekehittäjän työnkuvaa ja kompetensseja etsimässä*. Tampereen yliopisto.

Stenberg, M., Huovari, J., Kiema, I., Maliranta, M (2020) *Tuottavuus ja kilpailukyky Suomessa Mistä kilpailukyky koostuu ja mihin sitä tarvitaan?* Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020: 81. Valtiovarainministeriö. PDF.

Stähle, P., Sotarauta, M., Markkula, M., & Kuisma, R. (2003). *Teknologian arviointeja. 15, Alueellisen innovaatiotoiminnan tila, merkitys ja kehityshaasteet Suomessa: loppuraportti*. Tulevaisuusvaliokunta

Takalo, T & Toivanen, O (2019) *Innovaatiotoimintaa ja markkinoiden kehittymistä edistävä sääntely*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Julkaisut.valtioneuvosto.fi. PDF

a Tilastokeskus (i.a) *Innovaatiotoiminta*. Tilastokeskus.fi Verkko-osoite: https://www.stat.fi/meta/kas/innovaatio_toim.html (viitattu 8.12.2022)

b Tilastokeskus (i.a) *Innovaatiotoiminta* Test.verkko.stat.fi. Verkko-osoite: <https://test.verkko.stat.fi/tilasto/inn> (Viitattu 8.12.2022)

Työ- ja elinkeinoministeriö (2016) *Aluekehittämispäätös 2016–2019 – Alueiden kilpailukyky ja ihmisten sujuva arki*. Alueiden kehittäminen 28/2016. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. PDF.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2020) *Aluekehittämispäätös 2020–2023. Kestävät ja elinvoimaiset alueet*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueet. 2020:21. Helsinki. PDF

Työ- ja elinkeinoministeriö (i.a) *Ekosysteemisopimukset*. Tem.fi. Vuosiluku ei tiedossa. Verkkosoite: <https://tem.fi/ekosysteemisopimukset> (Viitattu 16.12)

Työ- ja elinkeinoministeriö (2021) *Valtion ja kaupunkien sopimusyhteistyöllä vauhditetaan vähähiilisiä, digitaalisia ja hyvinvointia ja edistäviä innovaatioita*. Tiedote. Tem.fi. Verkko-osoite: <https://tem.fi/-/valtion-ja-kaupunkien-sopimusyhteistyolla-vauhditetaan-vahahiilisia-digitaalisia-ja-hyvinvointia-edistavia-innovaatioita> (Viitattu 13.12.2022)

Valtioneuvosto (2019) Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. Helsinki.

Valkokari, K., Hyytinen, K., Kutinlahti, P., Hjelt, M. (2020) *Yhdessä kestävä kasvua - ekosysteemiopas*. VTT Technical Research Centre of Finland. PDF.

Wallin, J & Laxell, P (2013) *Alueet globaaleissa ekosysteemeissä*. Osaamiskeskusohjelman loppuarviointi. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Innovaatio. 19/2023. PDF.

Ympäristöministeriö. *Mitä on kestävä kehitys?* Ym.fi. Verkko-osoite: <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys> (Viitattu 19.12.2022)

Oikeuslähteet:

Aluekehittämislaki. Laki alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta. 756/2021

Tutkimusaineistona käytettyjen asiakirjojen lähteet:

Ekosysteemisopimusten ja valtakunnallisen EAKR Innovaatio- ja osaamisverkostot- teeman kansallisen ohjausryhmän asettaminen. Asettamispäätös. VN/31807/2021-TEM-15 TEM110:00/2021

Työ- ja elinkeinoministeriö (2020) Kirje yliopistokaupungeille. *Kaupunkien toimintaa vahvistavat ekosysteemisopimukset*. VN/14284/2020.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2022) *Innovoivat kaupungit ja yhteisöt*. Ekosysteemisopimukset. Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmä. Esitys. 18.10.2022.

Työ- ja elinkeinoministeriö *Yliopisto- ja yliopistokeskuskaupunkien ekosysteemisopimukset 2021–2027*. PDF.

LIITE: Haastattelurunko

- 1 Määrittele ja kuvaile [edustamasi organisaation] roolia ja tehtävää innovaatiotoiminnan ekosysteemissä
- 2 Minkälaiset asiat ja toimijat ovat [edustamasi organisaation] näkökulmasta suurimpia rajoitteita/rajoittajia innovaatiotoiminnan ekosysteemin tavoitteiden toteutumisen kannalta?
- 3 Entä minkälaiset asiat ja toimijat ovat [edustamasi organisaation] näkökulmasta suurimpia mahdollisuuksia/mahdollistajia?
- 4 Onko innovaatiotoiminnan ekosysteemissä mahdollista nostaa jotakin yhtä toimijaa ylitse muiden tavoitteiden toteutumisen kannalta, vai näkeekö [edustamasi organisaation] tavoitteiden toteutumisen vaativan tasavertaista sitoutumista kaikilta yhteistyösapuolilta?